

delige Højdeniveau; og hvis Krængningsprocessen drives tilstrækkelig vidt, vil den faste Jordskorpe revne langs den vestlige og østlige Kystlinie. Men Kontinentet vil ogsaa som Helhed udvikle en Tendens til at forskyde sig østover. En saadan Bevægelse maa nødvendigvis resultere i, at de østlige Revner klemmes sammen, medens de vestlige vides ud. Da den sidste Proces maa give Stødet til Vulkandannelse, kan den stærkt udprægede eruptive Virksomhed langs Sydamerikas Vestkyst forklares derved.

Hermed har vi vist, hvorledes adskillige hid-

til uforklarlige Fænomener paa en simpel og naturlig Maade kan forklares ved Hjælp af Hypotesen om »det flydende Underlag«.

For dem, som kunde ønske at sætte sig nøjere ind i det ovenfor behandlede Æmne, henvises til: Account of the Operations of the Great Trigonometrical Survey of India. Vol XVIII, Osmond Fisher: Physics of the Earth's Crust og O. Hecker: Beobachtungen an Horizontpendeln.

De vigtigste af danske foretagne Rejser og Forskninger i Asien.

Af Oberst Emil Madsen.

(Fortsættes).

Den nyeste Tid er forholdsvis rig paa Rejser m. m. i videnskabelige Øjemed angaaende forskellige Dele af Asien.

Som de tidligste af disse maa nævnes dem, som foretoges af daværende Forstmand og Løjtnant i den danske Hær Thor H. E. Branth som Deltager i tre store, russiske Ekspeditioner. De to første foretoges til Taimyrlandet og til det østligste Sibirien under Ledelse af Hofraad Alexander v. Middendorf¹⁾.

Efter at Bering havde foretaget sine udstrakte Undersøgelser i det nordlige Sibirien i den første Halvdel af det 18. Aarhundrede²⁾ var der forløbet næsten 100 Aar, uden at nogen sagkyndig Undersøgelse af hine Egne derefter havde fundet Sted, og de Kort angaaende samme, som man var i Besiddelse af, afveg meget indbyrdes. Det bragtes da

i 1835 i Videnskabernes Selskab i Sct. Petersborg i Forslag, at en fornyet Undersøgelse skulde foretages under v. Middendorfs Ledelse, og Undersøgelsen bragtes derpaa til Udførelse i 1842.

Branth var samme Aar rejst til Rusland, og da han blev bekendt med Planen angaaende v. Middendorfs Foretagende, meldte han sig og blev antagen særlig som kyndig i Zoologi og Botanik. Ekspeditionen afrejste den 14. Novbr. 1842 fra Sct. Petersborg gennem Moskov, Kasan, Jekaterinburg, Omsk, Tomsk og Jenisejsk til Turuchansk, hvor den indtraf d. 9. Marts 1843 paa Slæder ad Jenisejflodens Isdække. Derfra fortsattes efter et længere Ophold til Bogadino (c. 71½° n. B.), N. for Trægrænsen, der her omtrent findes paa 69½°¹⁾.

¹⁾ Se nærmere om disse Middendorf. Reise in den ausersten Norden und Osten Sibiriens. I—IV. Sct. Petersborg 1848—1875, med Atlas. — Om Branth se Knoph Röhr. Slægterne Knoph og Poppe. Kristiania 1895. 18 f.

²⁾ Omhandlede i Geogr. Tidskr. XXIX. 38 f.

¹⁾ Enkelte gunstige Steder kan der endnu findes Træer indtil ca. 72° n. Br. Baade i Sibirien og i det n. Rusland findes Træerne ved Skovgrænsen i lange Striher, der med Mellemrum gaar fra V. til Ø., nordligst Naaletæer, lidt sydligere Birke. I Tundraen findes hist og her Træstammer, der til Dels er gaaede ud og til Dels har Skud fra Roden, der endnu er frisk.

Her skiltes Ekspeditionen, og medens v. Middendorf selv drog videre paa Slæder, trukne af Rensdyr, over Tundraen og i Juli naaede Ishavets Kyst i Taimyrbugten (paa ca. $75\frac{3}{4}^{\circ}$ n. B.), forblev Branth i Bogadino for i Sommerens Løb at foretage store botaniske og zoologiske Indsamlinger til Museerne i Sct. Petersborg. Den 21. Oktbr. samledes Ekspeditionen atter i Bogadino, og Rejsen fortsattes til Udførelse af den 2. Ekspedition gennem Jenisejsk, Krasnojarsk og Irkutsk til Jakutsk, hvor Ekspeditionen indtraf den 25. Februar 1844. Jakutsk forlodes den 23. April, og ad meget besværlige Veje naaedes Udskoj Ostrog den 21. Juni. Med Baade besøgte derpaa forskellige Punkter paa Sydkysten af det ochotske Hav og flere Øer, der iblandt den store Ø Sjantar (i den s.-v. Del af det ochotske Hav, omtrent V. for Nordspidsen af Sakalin). Herfra vendte Branth tilbage til Udskoj Ostrog for dèr at foretage Indsamlinger, medens v. Middendorf drog ind i Landet, over Stanovoi-hjærgene og opad Amur til Foreningspunktet mellem Sjikla og Argunj, hvor han indtraf den 26. Januar 1845, og hvorfra han rejste over Nertsjinsk og Kjachta til Irkutsk. Her sluttede Branth, der havde forladt Udskoj Ostrog med alle sine Samlinger, sig atter til ham, og Hjemrejsen foretoges.

Branth kom endnu til at deltage i en tredje, stor Ekspedition i 1847 og 1848. Den var planlagt af det geografiske Selskab i Sct. Petersborg som Følge af, at hele den nordlige Del af Ural-hjærgene fra ca. 60° n. Br. var omtrent udforsket, og den lededes af Oberst i Bjærgingeniørkorpset E. Hoffmann¹⁾. Ekspeditionen udgik fra Perm, hvortil Branth var kommen d. 1. April efter at være afrejst fra Sct. Petersborg den 17. Marts. I 1847 undersøgte Egnen om Petsjoras øvre Løb og de tilstødende Egne i og ved Ural baade paa den evropæiske og den asiatiske Side af Bjærgkæden, som her havde sine vildeste Partier. Vinteren tilbragte Branth i Jekaterinburg, afrejste derfra i Maj til Tobolsk, hvorfra Ekspeditionen brød op først i Juni og undersøgte Egnene mellem ca. 66° og $70\frac{1}{2}^{\circ}$ n. Br. I August naaedes Nordspidsen af det egentlige Ural og derefter Polarhavets Kyst.

¹⁾ Se nærmere om denne Ekspedition: Der nördliche Ural und das Küstengebirge Pai-Choi. untersucht und beschrieben von einer in den Jahren 1847. 1848 und 1850 durch die kaiserlich russische geographische Gesellschaft ausgerüsteten Expedition, I og II, Sct. Petersborg 1853 og 1856.

Derpaa undersøgte atter en Del Egne ved Petsjora, og Hjemrejsen paabegyndtes.

Branth har skrevet meget udførlige og især med Hensyn til etnografiske, zoologiske og botaniske Iagttagelser meget interessante Beretninger angaaende Ekspeditionen til Taimyr og angaaende en stor Del af Ural-Ekspeditionen, samt Begyndelsen til lignende angaaende Ekspeditionen i det østlige Sibirien. De er alle illustrerede med mange, i Reglen smukt udførte Tegninger²⁾, der til Dels ogsaa er gengivne i Hovedværkerne om Ekspeditionerne. Han synes ogsaa at have deltaget i Fortsættelsen af Ekspeditionen 1850, men herom foreligger der ingen Beretning fra hans Haand.

Som en anden Rejse i særlig videnskabelig Øjemed maa nævnes den, som Professor Dr. theol. C. H. Scharling foretog 1889 i det med talrige Oldtidslevninger udstyrede Landskab Hauran, der udgør en Del af det østlige Palæstina, Syd for Damaskus og Øst for Jordankilderne og Genesaret Sø. Han ledsagedes paa denne af daværende Konsul Løytved fra Beirut og de danske Præster Stahlfest Møller, nu Sognepræst til Ringsted og Benløse, og S. H. Th. Sørensen, nu Provst i Skanderborg³⁾, og endvidere maa nævnes den Rejse, som nuværende Distriktslæge i Sorø, Dr. med. Hans S. Kaarsberg foretog 1890 til de af Kalmyker beboede Stepper mellem det sorte og det kaspiske Hav, af hvis Naturforhold, Flora og Fauna han har givet en tiltalende Skildring⁴⁾, endvidere det berømte Ridt paa en og samme arabiske Hest, som den nuværende Docent i østerlandske Sprog, Dr. phil. J. E. Østrup foretog i 1893 fra Beirut gennem Syrien og Lilleasien, Bulgarien, Ungarn, Østerrig og Tyskland til København, og paa hvilket han besøgte de mest ukendte Egne i den syriske Ørken, til hvis tidligere Historie det lykkedes ham at finde nye Bidrag⁵⁾.

²⁾ Nye kgl. Saml. Kv. Nr. 390 b, c, d. Ogsaa hans Iagttagelser i de nævnte Henseender er udførligt benyttede i Hovedværkerne angaaende Ekspeditionerne.

³⁾ Scharling. Hauran, Kbh. 1889.

⁴⁾ Kaarsberg, Gjennem Stepperne og blandt Kalmykkerne. Kbh. 1892.

⁵⁾ Østrup, Skiftende Horisonter, Kbh. 1904. — Paa Grundlag af Rejsen har Østrup tillige udgivet Hist. top. Bidrag til Kendskabet til den syriske Ørken (i Det kgl. danske Videnskabernes Selskabs Skrifter 6. Række, Hist. filosofisk Afdeling IV. 2), Umar ibn Muhammed al Kindis Beskrivelse af Ægypten i Oversigt over det kgl. danske Videnskabernes Selskabs Forhandling 1896, og Contes de Damas, Leiden 1897.

1894 foretog nuværende Professor V. A. Poulsen en botanisk Studierejse paa Java.

En særlig fremragende Plads blandt de videnskabelige Rejser indtages af de to danske Pamirekspeditioner, der udførtes i Aarene 1896/97 og 1898/99 og begge lededes af daværende Premierløjtnant i Hæren, nu Sekretær i det kgl. geografiske Selskab, Professor O. Olufsen, ledsaget paa den første af nuværende Ritmester af 5. Dragonregiment V. O. J. Philipsen, paa den anden af Botanikeren, nu Museumsassistent, mag. sc. O. Paulsen og Fysikeren, nu Adjunkt ved Statsskolen i Randers, cand. mag. A. Hjulær.

Rejsens Øjemed var en indtrængende Undersøgelse i geografisk Henseende af den Landstrækning, der fører Navnet Pamir, særlig Syd Pamir. Et væsentligt Formaal ved Siden af det geografiske var dog, især paa den første Ekspedition, at indsamle etnografiske og antike Sager til Nationalmuseet i København.

Den 1. Ekspedition varede fra 25. Marts 1896 til 1. Marts 1897 og bekostedes af Grev Lerche-Lerchenborg og Diriktør H. Krag i Næstved samt af Lederen selv. Den 2. varede fra 23. Marts 1898 til 22. Novbr. 1899. Den bekostedes af den danske Stat og Carlsbergfondet, samt den danske Konsul A. Nissen i Rostoff og den danske Købmand Paul Mørck i Sct. Petersborg, der særlig betalte for Indkøb af etnografiske Sager til Nationalmuseet. Begge Ekspeditioner støttedes af Kejseren af Rusland, Kejserinde Maria Feodorowna og Emiren af Bokhara.

Om den første af Ekspeditionerne haves en særskilt, kortfattet Beretning¹⁾. Rejsen gik fra København over Sct. Petersborg, Moskov og Vladikavkas til Baku, derfra med Damper til Usun Adá, som da var Endepunktet for Jærnbane paa den ø. Side af det kaspiske Hav, videre med denne over Merv og Bokhara til Samarkand, herfra med Vogn over Tasjkent, Kodjend, Kokand og Margilan til Osj i Fergana. Ekspeditionen opholdt sig derefter i Pamir fra Juni til nogle Dage ind i Oktober, idet den med et Følge af 7—14 Mand, dels lejede Sarter fra Fergana, dels Kirgiser og Tadjiks fra Pamir, drog gennem den ø. Del af Pamir til den russiske Station Pamirski Post ved Floden Murgab og herfra videre til Vakhan og langs Af-

ghanistans Nordgrænse paa Pendj-Flodens højre Side gennem de herværende Distrikter Isjkasjim, Garan, Sjugnan, Rosjan, Darvas og Karategin, der alle tidligere var selvstændige Riger, men nu, for saa vidt de ganske eller til Dels ligger paa Pendj-Flodens højre Side staar med russisk Kontrol under Emiren af Bokhara²⁾. Herfra vendtes tilbage gennem Pamir til Osj, hvorfra Hjemrejsen foretoges. Længere Ophold gjordes i alle større turkestanke Byer, Kerminch, Bokhara og Merv, talrige Angivelser af de besøgte Steders Længde og Bredde, Højde o. H., samt Magnetnaalens Deklination og klimatologiske Iagttagelser slutter sig til Beretningen. Philipsen var paa Rejsen bleven syg af Tyfus, og maatte fra Pamirski Post vende tilbage til Turkestan og der oppebie Olufsen.

Paa den anden Pamirekspedition foretoges Udrejsen til Byen Osj paa samme Maade som paa den første med den Undlagelse, at Vejen lagdes N. om Kavkasuskæden til Petrovsk og derfra over Baku til Krasnovodsk, der i Mellemtiden var bleven Jærnbanebegyndelsespunkt paa det kaspiske Havs Østside. Den fortsattes med Ophold i Tjardjui, Bokhara, Samarkand, Tasjkend og Askabad, der er Centralpunktet for Handelen mellem Rusland og Persien.

Ekspeditionen indtraf i Osj den 28. Maj, forlod denne By midt i Juni med et Følge af 14 Mand, som senere forøgedes til 22, og kom til Søen Jasjilkul i Pamir den 19. Juli. Fra denne Dag og til ind i September undersøgtes denne Sø med Omegn og flere andre, hvornæst Ekspeditionen fra 7de September til 25de Oktober var i Vakhan og Garan, hvor det yderst besværlige Jordsmon tvang til at benytte indtil 83 Lastdragere. Ekspeditionen gik derpaa i Vinterkvarter. Det havde fra først været Meningen at indtage dette i Distriktet Isjkasjim; men almindelig udbredt Spedalskhed blandt Befolkningen her og Efterretning om, at der paa afgansk Side prædikedes Oprør mod de kristne, bragte Ekspeditionen til at tage Ophold i Byen Khorok i Distriktet Sjugnan, der ligger, hvor Pendj optager Gund, i 2047 M's Højde, og hvor der var en russisk, militær Styrke af 100 Mand Kosakker

¹⁾ Geografisk Tidsskrift XIV og Verh. der Gesellschaft für Erkunde zu Berlin 1897, 328 f.

²⁾ En detaillert Angivelse af Rejseruten i Pamir findes i Olufsen, Through the unknown Pamirs. London 1904, og Olufsen, Gennem Pamir, Kbh. 1905. I begge findes Kort og talrige Afbildninger. — Tillige er udkommet et lille Skrift af ham: Khiva, Bokhara og Turkestan. Kbh. 1904. (Folkeuniversitetsforelesning.)

og Fodfolk. Det frøs her baade Dag og Nat. og Temperaturen sank undertiden til -25° C. Efter at have foretaget en Udflugt i December til Kalai Vamar vendte Ekspeditionen den 1. Marts 1899 tilbage til Osj ad samme Vej, den var kommen. Den indtraf i Osj den 3. April og besøgte derpaa indtil midt i Juni Margilan, Kokand, Samarkand og Merv. I Bokhara, hvor Ekspeditionen gjorde et længere Ophold, var den Khanen Saït Abdul Akhads Gæst. Fra 18. Juni til 31. August foretoges derpaa en Rejse paa Amu Darja fra Tjardjui til Khiva, hvornæst der foretoges Udflugter til forskellige Byer i Egnen henimod Aralsø samt til Tjardjui og Merv. Der rejstes derpaa til Baku, hvorfra Ekspeditionen paa et Dampskib, efter at Bagagen var sendt forud til Petrovsk, rejste til Enseli og derpaa videre i Persien gennem Resjt og Kasvin til Teheran og samme Vej tilbage. Rejsen paa denne Strækning varede fra 10. September til 19. Oktober, og Ekspeditionen vendte derpaa hjem gennem Rusland og Finland. Den indtraf i København den 22. November 1899.

Foruden de foran nævnte Beretninger om Ekspeditionen ¹⁾, hvortil der slutter sig fire særskilt udgivne Afhandlinger ²⁾, medens endnu flere er stillede i Udsigt for Fremtiden, findes der ogsaa i Geografisk Tidsskrift 15. til 19. Bind en Række Afhandlinger, der omhandler enkelte Forhold eller Afsnit af Rejsen ³⁾.

¹⁾ Se S. 198 Anm. I.

²⁾ Olufsen, The second danish Pamir-Expedition, Meteorological observations from Pamir 1998—1899, Kbhvn. 1902; The second danish Pamir-Expedition, Old and new architecture in Khiva, Bokhara and Turkestan, Kbhvn. 1904; The second danish Pamir-Expedition, A vocabulary of the Dialect of Bokhara, Kbhvn. 1905; Hjuler, The second danish Pamir-Expedition, Measurements of the electric tension of the air, Kbhvn. 1903.

³⁾ Vinterstationen 1898/99 med Tilføjelse af en Afhandling af Hjuler, Nogle Undersøgelser af Luftens elektriske Spænding, og en anden af Paulsen, Om Vegetationen ved Khorok (G. T. XV).

Rejsen paa Amu Darja til Khiva (G. T. XV).

Beretning om nogle Arbejder foretagne i Alitsjir-Pamir (G. T. XV).

Rejsen ad den nye russiske Vej fra Kaspiahavets Sydside til Teheran (G. T. XVI).

Rejse i Garan (G. T. XVI).

Sommeren i Centralasien fra Kaspiahavet til Ferghanas Østgrænse, klimatologisk Aft. (G. T. XVI).

Centralasiens Moskeer, Medresser og deres Gejslighed (G. T. XVII).

Muhamedanske Gravminder i Transkasprien, Khiva, Bokhara, Turkestan, I og II (G. T. XVII).

Det vilde føre meget for vidt at forsøge at gengive de højst interessante Skildringer af Rejselivet, Landskaberne, Jordsmonnet, Befolkningerne, Sæderne og Skikkene, Ruinerne, Klimaforholdene m. m., som findes i de foran nævnte Skrifter. Her kan der kun henvises til disse selv. Kun bør det vistnok fremdrages, at Kendskabet til hine fjærne og tidligere kun lidet udforskede Egne er blevet meget udvidet ved de af Olufsen ofte under store Farer og Besværligheder ledede Ekspeditioner. Blandt andet var han i 1896 den første hvide Mand i det nordlige Vakhana og i det østre Garan.

Omtrent samtidig med den sidste af hine Ekspeditioner nemlig 1899—1900, udførtes en dansk videnskabelig Ekspedition til Siam. Deltagerne i den var Botanikeren, cand. mag. Johs. Schmidt og Zoologen, Dr. phil. Th. Mortensen. Den bekostedes af den danske Stat, var fremkaldt ved østasiatisk Kompagnis Virksomhed og støttedes navnlig af dette Selskabs Direktør, Etatsraad H. N. Andersen, foruden af Admiral A. de Richelieu og den siamesiske Regering. Ekspeditionen afsejlede fra København den 1. Oktober 1899 og ankom til Bangkok den 12. December, hvorfra den afgik til sit Bestemmelsessted, den lille, hjærgrige Ø Koh Chang i den ø. Del af Siambugten. En Skildring af Dyrelivet paa og ved Øen, især af Fiskene og andre Sødyr foreligger ¹⁾.

Endelig maa nævnes de store Udgravninger, som Carlsbergfondet har ladet udføre paa Øen

Beboelser og Beboelsesforhold i Bokhara, Khiva og Turkestan (G. T. XVII).

Alaisteppe, den afløbsløse Sø Kara Kul i det øde Ørkenpamir og Ruten over Bjærgene mod Syd til Murghabfloden (G. T. XVII).

Oasen Merv (G. T. XVIII).

Rejse gennem Rosjan, Darvas og Karategin, I og II (G. T. XVIII).

Gennem Transkasprens Stepper og Ørkener (G. T. XVIII).

Samferdsels- og Transportmidler i Indre Asien (G. T. XIX).

Indtryk fra mine Rejser i Terekdistriktet og Nord-Kavkasus, Kosakkernes, Kabardinernes og Osseternes Land (G. T. XIX).

Et Værk om to af den 2. Ekspedition fundne gammel-persiske Sprog i Vakhana, bearbejdet af Professor Dr. Vilhelm Thomsen i Kbhvn. og Professor Andreas i Göttingen, er for Tiden i Trykken, og et botanisk Værk af Cand. Paulsen samt et geografisk af O. Olufsen om Bokhara vil blive fuldendte i 1909.

¹⁾ Geogr. Tidsskr. XVI. En Del af Udbyttet findes fremst i den i det kgl. danske Videnskabernes Selskabs Skrifter udgivne The danish expedition to Siam, I—III, 1902—1906.

Rhodos. Byen Lindos, der ligger paa Øens Østside og var den betydeligste af de 3 Stæder, der fra gammel Tid havde delt Øen Rhodos imellem sig, indtil de sluttede sig sammen til én Stat noget før Aar 400 f. Kr., og særlig dens paa en høj Klippe ved Byen liggende Borg eller dens Akropolis, der besad en højt anset og vidt bekendt Helligdom for Gudinden Athene, havde vel alt tidligere været Genstand for Undersøgelser; men disse havde dog ikke været mere indgribende, end at meget endnu kunde være et udmærket Maal for Forskning. Det besluttedes da herhjemme at foretage fornyede Undersøgelser, og paa Carlsbergfondets Vegne foretog da Museumsinspektør, Dr. phil. C. S. Blinkenberg og Dr. phil. K. F. Kinch i April 1902 en Rejse til Rhodos over Konstantinopel og Smyrna for at forberede Undersøgelserne, til hvilke den tyrkiske Regering havde givet et Samtykke, som fra først kun gjaldt den lavere Del af Lindos, men i Sommerens Løb ved Forhandlinger i Konstantinopel udvidedes til ogsaa at gælde Byens Akropolis. I Henhold til dette Samtykke begyndte de egentlige Udgravningsarbejder paa Borgen i Oktober 1902 med Bistand af Herr Juul Bagger, der skulde optage Kort, og Arkitekt M. H. Koch¹⁾. Blinkenberg indtraf først i Januar 1903 og forblev der til ind i Maj s. A. Til Udgangspunkt for Udgravningerne valgtes det højeste, sydlige Punkt paa Borgen, hvor Athenetemplet findes, synligt vidt omkring fra Hav og Land i en Højde af 116 m. En Del af Templet var bevaret, og der fandtes her adskillige Indskrifter og Rester af Marmorstatuer, desværre stærkt beskadigede. Tillige lykkedes det med Sikkerhed at godtgøre, hvorledes hele det store Anlæg ved Templet havde været, hvis vigtigste Dele havde været Trapperne, der i sin Tid havde ført op til det, Propylæerne, der havde strakt sig tværs over Borgpladsen med to Fløje, en Søjlehal, der havde været foran Propylæerne og ved begge Ender havde svinget ud i firkanterede Fremspring, der dannede en imponerende Afslutning til begge Sider. Tillige godtgjordes, at medens tidligere Forskere havde ment, at der havde været 2 Tempel paa Lindos' Akropolis, havde der i Virkeligheden kun været ét, idet den Bygning, der laa midt paa Akropolis og var antagen for at være

¹⁾ Desuden er der i de følgende Aar ydet Bistand af Fru Helvig Kinch, der har udført Tegninger af Figurer m. m., og af Arkitekterne Baumann og Holger Rasmussen, der har udført Opmaalinger og Tegninger af de antike Bygninger og Anlæg.

det andet Tempel, ikke havde været et saadant. I og ved Søjlehallerne fandtes en Mængde Fodstykker til forlængst forsvundne Statuer og andre Kunstværker. Indskrifterne gav for en Del Navnene paa de Kunstnere, som havde forfærdiget Statuerne m. m., og de vil bidrage meget til at fuldstændiggøre den Kundskab, som i Forvejen havdes om hine, og give mange nye Oplysninger. En Kløft udenfor det egentlige Borgomraade fandtes fyldt med Terrakottafigurer, Skaar af Vaser og andre mindre Genstande, hvoraf de fleste var fra Aarene 500 til 400 f. Kr., en mindre Del ældre, nogle endog meget ældre. De havde tidligere været Votivgaver, men var senere blevne kastede til Side, vistnok ved den Ombygning af Templet, der foregik ca. 407 f. Kr. Det var et af de største samlede Fund af denne Art, som nogen Sinde er gjort, og er af stor Interesse for Studiet af græsk Kunst og Kunstindustri i det 6. og 5. Aarhundrede før Kr. Flere Fund af Genstande dels lignende, dels af anden Art, er ogsaa gjorte andre Steder paa Akropolis.

De nævnte Udgravninger endte i Sommeren 1903, og der fortsattes derpaa fra Oktober s. A. paa den nordlige Del af Borgplateauet og udenfor dette ind i Foraaret 1904. Ogsaa her forøgedes Antallet af fundne Indskrifter, saaledes at Akropelet i sin Helhed viste sig at være saa rigt paa saadanne, at ingen anden græsk Lokalitet kan maale sig med det.

Ved Undersøgelsens Udstrækning udenfor Klippeplateauet afsøgte først den Plads, som dækkedes af den middelalderlige og den tyrkiske Opgang til Borgen. Her fandtes Rester af en antik Trappe og i Nærheden gjordes et af de interessanteste Fund, som er fremgaaet af Undersøgelserne. Der saas her i Borgklippens Side et Relief, hvoraf den største Del var dækket af Jord, og hvoraf man ikke tidligere havde kunnet finde nogen Tydning. Ved Afdækningen viste Relieffet sig at fremstille Agterstavnen af et Skib, udført i meget stor Maalestok, idet Relieffets Højde er 4,75 m. og Bredden næsten lige saa stor. En Afstøbning af det findes nu paa Trappegangen i det kongelige Bibliotek i København. En Indskrift paa Relieffet viser, at der paa Skibets Dæk havde været opstillet en Æresstatue af en Mand, der havde gjort sig fortjent af den lindiske Stat.

En anden Indskrift viser, at Anlægget er udført af en Atheneprest, der levede i den romerske Kej-

sertid. Et vistnok noget ældre Relief, der viser Forstavnen af et Skib og ligeledes har tjent som Fodstykke for en Statue, er fundet paa Øen Samolhrake og befinder sig nu i Louvre. I Forening giver disse tvende Afbildninger en klar Forestilling om den græske Skibsbygning i de gamle Tider.

Paa Borgklippens Vestside afdækkedes derhos et Teater, hvor der fejredes Fester, som nævnes i flere af Indskrifterne. Tilskuerpladsen og Orkestret var bevarede, men af Scenebygningen var alt forsvundet.

Nedenfor Teatret er der et Grundstykke, som i det væsentlige optoges af Kirken Hagios Stefanos, og hvad der før havde været dens Kirkegaard. Efter vanskelige Forhandlinger med Kirkens Bestyrelse erhvervedes der Ret til ogsaa her at foretage Udgravninger, og disse gav da Anledning til 2 meget interessante Fund. Under den nuværende, vistnok ret gamle Kirke viste der sig nemlig Rester af en endnu ældre, hvis Gulv var dannet af antike Marmorplader med Indskrifter af stor Betydning, idet de gav Fortegnelser over den lindiske Athenes Præster for et Tidsrum af over 200 Aar, nærmest før Kristi Fødsel, hvorved der vandtes et kronologisk Holdepunkt for Dateringen af de lindiske Indskrifter, hvis Betydning er meget vidtrækkende for den græske Palæografis Historie. Yderligere fandtes en stor Marmortavle med fin Indskrift, der gav Oplysninger om Templets hellige Historie, der iblandt ogsaa om Øen Rhodos' Skæbne og Stilling under Perserkrigene, som ellers ikke findes omtalt i historiske Skrifter og saaledes tidligere var ganske ukendt. I det hele vidtløftige Aktstykke citeres Historieskrivere, hvis Værker nu for største Delen er tabte, og det giver saaledes ogsaa Bidrag til den græske Literaturs Historie.

Foruden denne er der blandt de i det Hele fundne Indskrifter nogle særdeles betydningsfulde. Saaledes fandtes der et Dekret fra Overgangsperioden, da Rhodos blev én Stal, og som giver Bidrag til Rhodos' indre Historie, og et Votivoffer til den lindiske Athene fra et Skibs Besætning og dennes Fører, der gengiver Forstavnen af et Skib i formindsket Størrelse i Marmor.

Nogle af Indskrifterne giver Oplysning om 2 af de Kunstnere, der har fremstillet Laokoonsgruppen, Athanodoros og Hagesandros, der levede i den sidste Del af det 1. Aarh. f. Kr., og dermed er den Tvivl hævet, der tidligere havde gjort sig gældende angaaende Tidspunktet for hint Kunst-

værks Tilblivelse. En anden Indskrift giver Oplysning om den ligeledes af Plinius omtalte, berømte Billedhugger Boethos, der levede ca. Aar 200 f. Kr., og som her havde fremstillet en Votivstatue af Sølv.

Den egentlige Udgravning ved Lindos, der saaledes har givet et meget stort Udbytte, afsluttedes 1905. Dr. Kinch har derefter senere alene foretaget mindre omfattende Undersøgelser paa forskellige Steder af Rhodos og fortsat Kopiering af Indskrifter, indtil vistnok i 1908 det hele Foretagende er sluttet¹⁾.

De af Udgravningerne fremgaaede Oldsager findes i det kejserlige Museum i Konstantinopel.

Foruden de Rejser, hvis Formaal nærmest maa siges at have været af ren videnskabelig Art, er der udført et ikke ringe Antal, der maa skønnes at være fremkaldte af blandede videnskabelige, Kunst- og andre Interesser.

To af disse har gældt Kavkasuslandene. De er begge foretagne af nuværende Skolebestyrer i Haslev, Ringsted Herred, Olaf Lange, en kortere i 1886, og en længere med Understøttelse af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet i 1890. Hans Beretning²⁾ indeholder navnlig Beskrivelser af Naturforholdene og de i Kavkasus boende Folkestammer, derhos en Udsigt over Kavkasuslandenes Historie.

Nogle har ogsaa berejst Armenien. Blandt dem er særlig fremtrædende nuværende Overkirurg, Professor, Dr. med. E. A. Tscherning, der med Læge Price³⁾ og senere Dr. Ammundsen⁴⁾ tjente i den tyrkiske Hær i Krigen 1878 og særlig varetog en Ambulance⁵⁾. De Beretninger, der haves af andre⁶⁾,

¹⁾ Oversigt over det kgl. d. Videnskabernes Selskabs Forhandlinger 1903, 1904, 1905 og 1907: Carlsbergfondets Udgravninger paa Øen Rhodos (Særtryk af Berlingske Tidende 1903 og 1904).

²⁾ Lange, Kavkasus, Kbhvn. 1891.

³⁾ Død i Erzerum under Opholdet ved den tyrkiske Hær 1878.

⁴⁾ Død som praktiserende Læge i Kolding 1886.

⁵⁾ Tscherning. Erindringer og Indtryk fra et Ophold i Armenien i Aaret 1878, i Fra alle Lande 1878, II, 1879, I.

⁶⁾ Provst H. L. Larsen, nu til Gjerlev og Draaby, der i Missionens Interesse har skrevet »Fra Blodets og Taarernes Land«, Kbhvn. 1900, Enkefru W. Grünhagen, nu Bestyrerinde af Kvindelige Missionsarbejders Børnehjem i Mezreh ved Marmuret ul Aziz i Egnen ved Karput i det s. v. Armenien, »Herren bevarer sine Helliges Vej«, Kbhvn. 1904, Frk. Christiani Hammer »Breve fra en Rejse til Armenien«, Kbh. ca. 1902. Forskellige Breve om Armenien m. m. findes ogsaa i Kvindelig Missions Arbejders Blad »Bring Lys«.

er meget kortfattede og giver kun ringe Oplysning om Forholdene.

En interessant Skildring af Forholdene i Sibirien, efter at Banen gennem dette Land er bleven anlagt, er givet af Journalist Holger Rosenberg (Craal), som har berejst Sibirien og Mantsju-

riet. Han omtaler meget de danske, som er bosatte dør i forskellig Virksomhed¹⁾.

Om Persien og Forholdene her haves en Beretning af Fru Agnete Læssøe²⁾, der opholdt sig i Teheran fra 1873 til 1878.

Mindre Meddelelser.

17. Internationale Amerikanistkongres afholdes fra 8.—14. September 1910 i Mexico under Protektion af Republikens Præsident Gral. D. Porfirio Diaz. Præsident for Organisations-Komiteen er: Lic. D. Justo Sierra, Secretario de Instrucción Pública Belles Artes og Generalsekretær: Lic. D. Genaro Garcia, Director del Museo Nacional.

Emner til Behandling er:

- A. De indfødte Amerikanske Racer, deres Oprindelse, geografiske Udbredelse, Historie, fysiske Egenskaber, Sprog, Kultur, Mytologi, Religion, Sæder og Skikke.
- B. De Indfødtes Mindesmærker og Amerikas Arkæologi.
- C. Den europæiske Okkupation af den ny Verden.

Nærmere Underretning faas i Det kgl. danske geografiske Selskabs Sekretariat, Østergade 1 (1—5).

Rumæniens Folkemuseum. Bukarest har for kort Tid siden faet oprettet et Folkemuseum, der allerede er rigelig forsynet med de til Dels prægtige Frembringelser af Folkekunst. Navnlige er Keramik, Væveri og Træskæreri fyldigt repræsenteret. Et rigt udskaaret Bondehus, der er opstillet i Museet, afgiver et glimrende Vidnesbyrd om Rumæniernes kunstneriske Begavelse.

Klimaet i Uganda. I Entebbe paa Nordbredden af Viktoria Nyanza beløb den samlede Nedbørsmængde for Aaret 1907—08 sig til 1908 mm. mod 1509 mm. i Aaret 1906—07.

Gennemsnittet af de sidste 8 Aar er 1492,5 mm. Den største Regnmængde havde Stationen Mbarara i den sydvestlige Del af Protektoratet.

Middelvarigheden af Solskinnet var i Entebbe i Aaret 1907 6 Timer 14 Min. Den solrigeste Maaned var Marts med 7 Timer 43 Min. Det mindste Solskin havde April med daglig kun 4 Timer. Den gennemsnitlige Vindhastighed var 2,4 km. i Timen, den fremherskende Vindretning S. til S. V. (Met. Ztschr. 1909, S. 476).

Græsningen i Patagonien. Græsgangene i Patagonien udnyttes for Tiden kun i ringe Udstrækning, praktisk talt findes de eneste Hjorder kun langs den østlige Kyst, hvortil Transporten er forholdsvis let, i Punta Arenas Egnen og de patagoniske Vandløbs øvre Dele, hvor Wales-Kolonister holder til.

Som en Antydning af Fremgangen i Udnyttelsen af Græs væksten kan nævnes det fornylig etablerede »Patagonian Meat Preserving Company« i Territoriet Santa Cruz. Dette Kompagni udførte i 1908—09 3,300,000 Pund preserveret Kød, 550,000 Pund Fedt og 88,000 Pund Kødextrakt. Hele Partiet gik til London.

En Jærnbane er bleven projekteret fra Port Desire vest paa til Søen Buenos Aires, og dens Bygning vil snart begynde. Den vil aabne et udstrakt Terræn og forhøje Produkterne af Græsningen og beslægtede Produkter langs Andes østlige Fod og i de rigere Bjærgdale omkring Søen Buenos Aires.

Den Sydafrikanske Stats-Union. Det engelske Underhus har den 19. August 1909 antaget det Lovforslag, som forener de tidligere Boerrepublikker Transvaal og Oranje-Fristaten med Kapkolonien og Natal til et afsluttet Rige med fælles Parlament. Regeringen bestaar af en af Englands Konge udnævnt Generalguvernør, et Senat paa 50 og en Folkerepresentation paa 121 Medlemmer. Stridsspørgsmaal imellem Kamrene afgøres i Fællesmøde, hvor Majoriteten afgør Sagen. De Sorte har Valgret i Kapkolonien. De tidligere Fristater beholder Landdage for lokale Anliggender. Parlamentet sættes i Kapstaden, Sædet for Forbundsregeringen er i Prætoria, den øverste Domstol i Blomfontein. Provinserne faar de direkte Skatter, Forbundet Tolden og Jærnbanerne, som det maa forrente Laanene af. Mellem-told bortfalder.

Det engelske og hollandske Sprog er ligeberettigede. Det ved Forfatningen nydannede Rige har et Fladerum af 1,246,480 qkm. og 5,338,000 Indbyggere: heraf er 4,220,000 Negere. (D. Bundsch. f. Geogr. Jahrg. 32 S. 90.)

Hollandske Undersøgelser i Ny Guinea. Hollænderne udfolder i den senere Tid en meget stor Virksomhed m. H. t. den videnskabelige Undersøgelse af deres Del af dets mægtige Ø Ny Guinea, der jo omfatter hele dens vestlige Halvdel.

Paa Nordkysten ved Kap D'Urville udmunder en

¹⁾ Rosenberg. Det ny Sibirien, Odense 1904.

²⁾ Agnete Læssøe. Fra Persien. Kbhvn. 1881. Død 1897 i Sirdapora i Indien.